

Strategieën voor het vinden van informatie

Aan de opleiding Informatiedienstverlening en informatiemanagement van de Haagse Hogeschool wordt studenten geleerd welke strategieën ze bij literatuuronderzoek kunnen inzetten. Als bijdrage aan de roundtable bespreken de auteurs verschillende zoekmethodes en stellen ze de vraag in hoeverre ze zijn toe te passen bij zoekvragen in de sfeer van het documentmanagement.

Voor het vinden van informatie op het web of in documentair informatiesystemen kunnen verschillende strategieën worden gebruikt. Welke daarvan het meest geschikt zijn, is om te beginnen afhankelijk van de vraag die de gebruiker beantwoord wil hebben. In ons eigen vakjargon spreken we dan over de *informatiebehoefte van de eind-*

zoeksystemen die snel en efficiënt een antwoord kunnen geven op dit soort vragen. Maar opvallend genoeg presteren ook de algemene zoekmachines heel behoorlijk op dit soort vragen, zeker als de informatiezoeker gebruik maakt van de mogelijkheid om te zoeken op *exact phrase*.

Het slagen van een literatuuronderzoek staat of valt met een gedegen oriëntatie op het onderwerp

Peter Becker
P.G.Becker@hhs.nl

gebruiker. Die kan inhoudelijk worden gekarakteriseerd, maar voor een goed begrip van zoekmethodes en geschikte zoeksystemen is het minstens zo zinvol om eerst te kijken naar het *type* vraag dat de informatiezoeker beantwoord wil hebben.

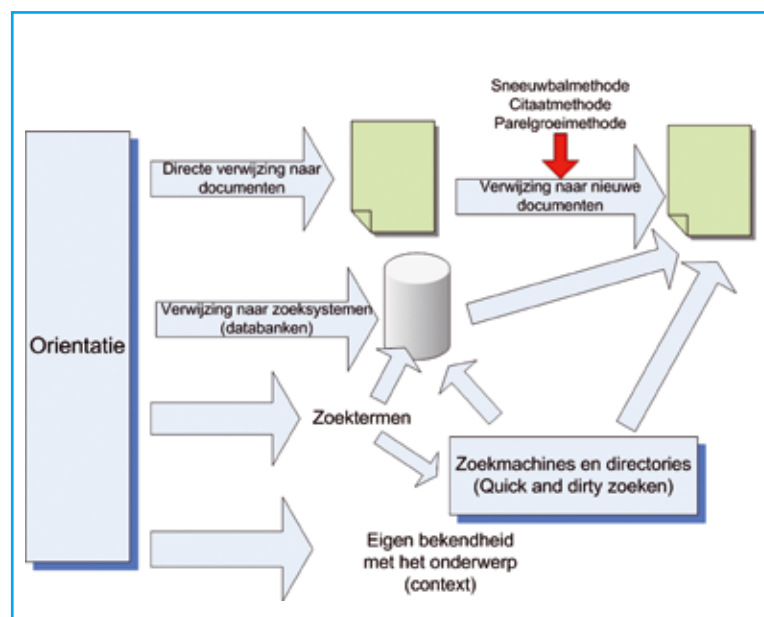
Het type vraag

In het kader van *information retrieval* is vooral het onderscheid tussen 'brede onderwerpsgerichte vragen' en zogenaamde '*known item*-vragen' van belang. Een voorbeeld van de laatste is: hoe is de constructie van het fietszadel dat onder nummer EPog41196 in Nederland is gepatenteerd?

Voor het beantwoorden van zulke vragen is het vooral van belang dat het gebruikte zoekinstrument een eenduidig, maar bovendien een volledig antwoord oplevert. Om bij het voorbeeld van het gepatenteerde fietszadel te blijven: de eindgebruiker wil in zo'n geval waarschijnlijk niet alleen de beschrijving uit het dossier lezen, maar ook de technische tekeningen kunnen inzien. Informatieprofessionals hebben zich van oudsher bezig gehouden met het ontwerpen van

Brede onderwerpsgerichte zoekvragen zijn van een andere orde. De informatiezoeker kent in dit geval nog geen specifieke items waar hij/zij naar op zoek is en het onderzoek is gericht op het verzamelen van informatie rond een (aanvankelijk vaak nog zwak afgebakend) onderwerp. Omdat studenten in het hbo bij hun onderzoek regelmatig met dit soort informatievragen worden geconfronteerd, richten we ons in ons onderwijsblok Deskresearch uitdrukkelijk op dit type vragen.

Het grootste probleem van onderwerpsgericht literatuuronderzoek is wellicht dat de inmiddels gangbare systemen als Google, maar ook bibliotheekcatalogi, allemaal uitgaan van het principe van *keyword searching*. De relevantie en bruikbaarheid van het

Het zoekproces

zoekresultaat (*relevance ratio*) vallen bij zulke systemen echter vaak erg tegen zolang de onderwerpsgerichte zoekvraag niet heel specifiek is geformuleerd. Om tot zo'n specifieke formulering te komen dient de informatiezoeker vaak heel wat oriëntatie- en inleeswerk te doen. De aanpak die wij onze studenten aanleren en die wij in het vervolg van dit artikel beschrijven, is op dat principe gebaseerd.

Scholar bovendien worden gecheckt op *citations* via de *cited by-button* (citaatmethode).

Een goede zoekstrategie voor brede onderwerpsgerichte zoekvragen is dan ook een heuristisch proces waarbij verschillende zoekmethodes (keyword searching, parelgroeimethode, sneeuwbalmethode en citaatmethode) stuk voor stuk worden toegepast. In de oriëntatiefase zal de onderzoeker gebaat zijn bij het gebruik van de

Een goede zoekstrategie is een heuristisch proces waarbij verschillende zoekmethodes stuk voor stuk worden toegepast

Zoekmethodes

Het slagen van een literatuuronderzoek staat of valt in deze benadering met een gedegen oriëntatie op het onderwerp. Daarvoor kan een inleidend hoofdstuk uit een studieboek worden gebruikt, maar in veel gevallen voldoet ook een relevant lemma uit de Engelstalige Wikipedia. De inhoud van de betreffende oriëntatiebron dient aandachtig bestudeerd te worden om bekend te raken met de verschillende facetten van het onderwerp, maar belangrijk is bovendien dat de informatiezoeker geschikte zoektermen die hij tegenkomt vastlegt (parelgroeimethode) en referenties uit de referentielijst en/of bibliografie natrekt op relevantie voor later gebruik (sneeuwbalmethode). Ook kunnen in de referentielijst vaak al suggesties gevonden worden voor specifieke databanken of websites voor latere fasen van het onderzoek.

Met de in de oriëntatiefase gevonden bronnen, zoektermen en verwijzingen kan het onderzoek worden voortgezet. De literatuuronderzoeker doet er goed aan de gevonden resultaten in alle gevallen goed te analyseren en alert te zijn op mogelijke aanvullende verwijzingen. Het loont bijvoorbeeld vaak de moeite om een relevant artikel dat is gevonden met Google Scholar te verifiëren in een bibliografische database voor het betreffende vakgebied, om de daar gevonden beschrijving te controleren op toegekende trefwoorden die weer kunnen worden gebruikt als nieuwe zoekterm (de eerder genoemde 'parelgroeimethode'). Hetzelfde artikel kan bij Google

Jos van Helvoort
A.A.J.vanHelvoort@hhs.nl

parelgroeimethode en de sneeuwbalmethode, in een later stadium zal keyword searching naar inmiddels 'known' items zinvol zijn. In alle gevallen geldt echter ook dat gevonden resultaten na analyse aanleiding kunnen zijn om een eerdere stap van het zoekproces te verbeteren. Onderzoek van Brand-Gruwel en anderen toont aan dat ervaren onderzoekers en literatuurgebruikers zich juist op dit punt onderscheiden van beginners.¹

Als deelnemers aan deze roundtable zoekstrategieën zijn wij vooral benieuwd of deze aanpak ook toegepast kan worden in de sfeer van het documentmanagement. Praktische voorbeelden daarvan zullen wij graag in ons eigen onderwijs verwerken. ●

Jos van Helvoort
A.A.J.vanHelvoort@hhs.nl

Peter Becker
P.G.Becker@hhs.nl

Jos van Helvoort heeft zich gespecialiseerd in het onderwerp informatievaardigheden. Peter Becker is medeauteur van het onlangs verschenen boek 'Organiseer je informatie'. Zij zijn beiden docent bij de opleiding Informatiedienstverlening en -management aan de Haagse Hogeschool.

¹ Saskia Brand-Gruwel, Iwan Wopereis & Yvonne Vermetten (2005). Information problem solving by experts and novices: analysis of a complex cognitive skill. *Computers in human behavior*, 21 (3), 487-508.